Mobilisering för narkotika

Den sorgliga historien om undersökningen om ADHD på svenska fängelser

2007-02-19

> **”Jag har trots den osäkerhet som redovisats från vissa anstalter valt att inte begära in kompletterade uppgifter då enbart en sådan begäran kunnat leda till att uppgifter korrigerats vilket skulle kunna minska trovärdigheten för kartläggningen.”**
>
> Kriminalvårdens slutrapport om fångar med ADHD [1]

Så illa är det alltså. Kriminalvårdens handläggare fann i undersökningen att de uppgifter om förekomst av ADHD som lämnades från olika anstalter behövde ifrågasättas.

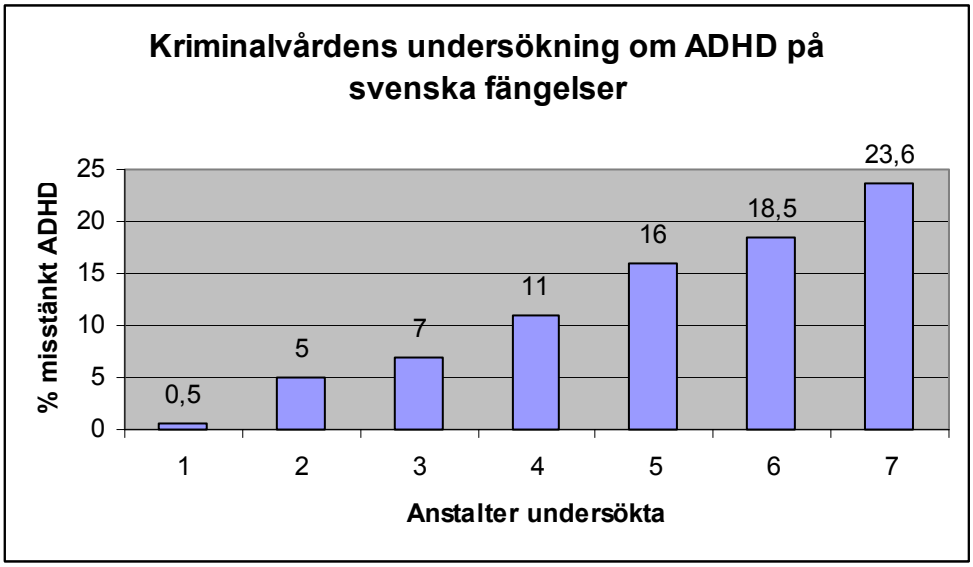
Men om man ifrågasatte dessa uppgifter fanns stor risk för att de kunde komma att korrigeras och det skulle sätta hela kartläggningen i fara – den skulle inte bli trovärdig.

Det var bäst att gå ut med ett budskap till media och politiker att *många* intagna på svenska fängelser har ADHD – rentav dra till med 25 procent.

Men vilka uppgifter var det då som man inte borde fråga mer om för att inte riskera trovärdigheten i undersökningen?

Var det kanske uppgiften från en anstalt att 0,5 procent av de intagna ”misstänktes ha ADHD” eller var det uppgiften från en motsvarande anstalt att 18,5 procent misstänktes ha det?

Uppgifterna från de olika anstalterna, med totalt 550 intagna, som kriminalvårdens utredare hade tillfrågat, fördelade sig som följer: 0,5 %, 5 %, 7 %, 11 %, 16 %, 18,5 % 23,6 % ”misstänkt” ADHD.

Handläggaren drar slutsatsen att den anstalt som ”misstänkt” flest fall med ADHD har ”såväl kunskap som intresse för npf-området”. (npf-området är slang för den del av psykiatrin som ser olika beteendestörningar som en defekt i hjärnan, ett NeuroPsykiatriskt Funktionshinder.)

Igenkännandet av ADHD är uppenbarligen direkt kopplat till ”kunskap och intresse”. Ju mer av den varan som bedömarna har ju fler intagna får beteckningen ADHD.

Det kan jämföras med förekomsten av diabetes – som är helt oberoende av, om inte av kunskap, så i alla fall av intresse. Skillnaden är att diabetes kan mätas med objektiva testmetoder och andelen personer i en grupp som lider av sjukdomen är fullständigt oberoende av åsikterna och intressena hos dem som gör mätningen.

Det är inte heller så att man i två jämförbara grupper kommer fram till att bara 0,5 procent i den ena gruppen har diabetes, medan hela 23,6 procent har det i den andra.

I bedömningen av ”misstänkt” ADHD kan det dock bli alltifrån 0,5 till 24 procent – beroende på åsikterna och intresset hos bedömarna.

Men bedömningar att 0,5 procent av de intagna ”har ADHD” passar förstås inte de psykiatriker, amfetaminförespråkare och läkemedelsbolag som vill ta över kriminalvården. På ADHD-sidan på Kriminalvårdens hemsida blir man i stället presenterad med följande uppgift:

> ”Undersökningar och enkäter tyder på att så många som **en fjärdedel** av intagna i kriminalvård har vuxen-ADHD.″
>
> Kriminalvårdens hemsida februari 2007 **[2]**

Uppgiften att 25 procent (ibland är det till och med 50!) av alla intagna ”har ADHD” har gått som ett oinspekterat faktum genom den svenska politiker- och journalistkåren. Vart tog det kritiska tänkandet vägen? Vem ställde frågan: Var kommer de här uppgifterna ifrån och hur gjorde man undersökningen?

Det är till och med så illa att psykiatrisamordnaren Anders Milton (vars kontor de sista åren besökts av strid ström av lobbyister för ADHD-industrin) i en av de mest avancerade logiska kullerbyttor som skådats kommit fram till man från de ovanstående uppgifterna – de 25 procenten – kan dra slutsatsen att *barn* får för lite amfetamin! Räknekonst, logik och kritiskt tänkande tycks inte vara de ämnen som man varit bäst på i psykiatrisamordnarens kontor. Till media förklarade Milton saken på följande sätt:

> ”Se på exemplet adhd. Där sker det en kraftig underbehandling med centralstimulantia i Sverige. Resultatet är att 25 procent av de unga i fängelse har adhd jämfört med 2 procent i en årskull i skolan.”
>
> Anders Milton, Hallands Nyheter, 24 januari 2007 **[3]**

Man skulle kunna se de undersökningar som gjorts av Kriminalvårdens ADHD-förespråkare som ett stort skämt. Man skulle kunna skratta högt. Man skulle också kunna gråta. Om man lyckades samla sig skulle man förstås fråga om inte ett av de främsta kännetecknen på ett vetenskapligt tillvägagångssätt vore att ifrågasätta orimliga resultat – som de som framkom i enkäterna om ”misstänkt” ADHD – och att fortsätta ställa frågor tills man fann de verkliga förhållandena. Risken med ett sådant tillvägagångssätt vore att man till slut skulle komma fram till det rörde sig om en beteckning som delas ut på helt subjektiva grunder, och som saknar allt vetenskapligt värde – men som har ett enormt ekonomiskt värde för inblandade läkemedelsbolag.

Men istället bestämde man sig alltså för att de svar man fått var ett hot mot själva undersökningen att det var bäst att gömma delsvaren, och inte fråga vidare. Man bestämde sig för att säga att andelen fångar ”med ADHD” nog var 25 procent i alla fall – som psykiatriprofessor Sten Levander sagt – och gå ut med det till press och politiker.

> **”… ett löst regelverk, otillförlitlig bedömning och information om medicinska behov, aggressiva marknadsföringstekniker och olämpliga eller till och med oetiska förskrivningar är det främsta skälet till den stora tillgången av kontrollerade preparat som bensodiazepiner och olika typer av amfetaminpreparat. Ökad tillgänglighet leder till överkonsumtion av sådana preparat, antingen i form av drogmissbruk eller genom att alstra en kultur där drogintag används för att handha en mängd olika icke-medicinska problem.”**
>
> FNs International Narcotics Control Board (INCB), 2001 [4]

Så skrev FNs International Narcotics Control Board år 2001. Sverige har förnuftigt nog skrivit under de konventioner som ska förhindra spridning av narkotika i samhället. Ett antal politiker och tjänstemän behöver bli påminda om att det faktiskt är så.

Idag ser vi precis det som FN varnade för.

Vi ser:

- förslag om ett **”löst regelverk”** – psykiatriker och läkemedelsbolag (med tillhörande lobbyister i patientföreningar som Attention) kräver att det ska bli fritt fram att skriva ut amfetamin;
- **”otillförlitlig bedömning och information om medicinska behov”** – de hundratals artiklar som skrivits och de politiska uttalanden som gjorts om att 25 procent av alla fångar ”har ADHD” och bör få ”behandling”;
- **”aggressiva marknadsföringstekniker”** – de läkemedelsbolag – som Janssen-Cilag, Novartis, Eli Lilly – som är de största aktörerna i ADHD-industrin, har genom sina betalda psykiatriker och patientföreningar tryckt ut budskapet om de ”långa köerna till behandling”;
- **”oetiska förskrivningar”** – att lura kriminella att de har en medfödd störning i hjärnan som behöver korrigeras med amfetamin faller utan tvekan in under den kategorin, och än mer att lura barn (och föräldrar till dessa) att barnen har en sådan

kronisk störning, som bör ”behandlas” med ”medicin” (amfetamin eller ADHD-drogen Strattera).

Och exemplen på ansträngningarna **”att alstra en kultur där drogintag används för att handha en mängd olika icke-medicinska problem”** sköljer över oss varje dag. ADHD-industrins representanter hävdar att minst 50 000 barn i Sverige ska tas in för ”ADHD-utredning” med åtföljande ”behandling”, och att 240 000 vuxna ”har ADHD”[5]. Svårigheter i skolan, inlärningsproblem, arbetslöshet, relationsproblem, missbruk, kriminalitet – **ALLT** presenteras av denna industri som resultat av en kronisk defekt i den enskildes hjärna; en defekt som ska korrigeras med amfetamin eller andra ADHD-droger.

> ”Undersökningar och kliniska erfarenheter i svensk kriminalvård visar **dramatiskt förbättrad funktion** hos intagna som fått behandling på korrekt indikation.
>
> De intagna som deltar i projektet medicineras med Concerta, som visserligen är ett narkotikaklassat läkemedel (centralstimulantia), men som inte har någon större missbrukspotential. Läkemedlet är standardbehandling för barn och ungdom och används också alltmer för vuxna.”
>
> Kriminalvårdens hemsida februari 2007 [2]

En fjärdedel av de intagna har alltså ADHD och de verkar, enligt citatet ovan, kunna behandlas med amfetamin till ett närmast mirakulöst resultat – **”dramatiskt förbättrad funktion”.**

Frågan blir: I vilken vetenskaplig undersökning har man kommit fram till det här? En direkt begäran om dokument till ansvariga på Kriminalvården ger svar som inte direkt stämmer överens med beskrivningen ovan. En begäran med stöd av offentlighetsprincipen att få tillgång till den vetenskapliga utvärderingen av utskrivningen av amfetamin på Västerviksanstalten (den anstalt där man haft ett amfetaminprojekt) får som svar att det *inte finns någon vetenskaplig utvärdering – det finns ingen utvärdering över huvud taget*! Svaret på frågan om när man tänker göra en sådan blir ”frågan är väl hur bråttom eller angeläget det är jämfört med mycket annat som också vore intressant att belysa”.

Det var alltså inte angeläget att göra någon oberoende utvärdering av de projekt som redan genomförts. Vad som däremot var angeläget var att på hemsidan ***ändå säga*** att sådana utvärderingar redan gjorts och hitta på ett resultat av dessa.

Lika angeläget var det att få in läkemedelsindustrin i storskaliga projekt i den svenska kriminalvården. Uppgiften gick till de forskare som i läkemedelsbolaget Janssen-Cilags regi utfört ”marknadsföringsstudier” av amfetaminpreparatet Concerta – det preparat som Kriminalvården gör reklam för på sin hemsida. Som en liten kommentar kan sägas att läkemedelsbolaget skulle ha fått betala stora summor i böter för denna marknadsföring – det rör sig om narkotika, det rör sig om marknadsföring direkt till allmänheten, det rör sig om en rekommendation att ge narkotikan till vuxna (för vilka det inte är godkänt på något sätt).

Runt 7 000 kronor om året får Janssen-Cilag om en patient placeras på Concerta, nästan uteslutande betalt av skattebetalarna. 10 000 barn skulle innebära en inkomst på runt

70 000 000 kronor (70 miljon kronor) om året för läkemedelsbolaget. Om man lyckades placera runt 10 000 barn, 20 000 vuxna (se ovan om bedömningen att 240 000 vuxna ”har ADHD”) och några tusen fångar på narkotikan skulle det på ett år innebära runt 250 miljoner i inkomst för företaget. Man skulle hamna på tio-i-topplistan i Sverige över sålda ”mediciner”, *alla kategorier*. Det här rör sig med andra ord om enorma affärer.

Det nyligen inledda ADHD-projektet på Norrtäljeanstalten rönte till en början kraftigt motstånd både från etikprövningsnämnden och från tjänstemän på Läkemedelsverket. Men projektet var initierat och finansierat från psykiatrisamordnarens kontor och genom diverse förhandlingar och påtryckningar lotsades det igenom till ett godkännande. En full genomgång av denna affär kan läsas i artiklarna *Norrtäljeprojektet – ett etiskt oförsvarbart drogprojekt* **[6]**, och *ADHD och amfetamin till fångar, Nya avslöjanden om Norrtäljeprojektet* **[7]**. I dessa artiklar kan man också läsa om de misslyckade amfetaminförsöken i Norge, där runt 70 procent avbröt ”behandlingen” inom ett år på grund av skadeverkningar och dåliga effekter. Någon länk till data om de misslyckade försöken i Norge kan man av förklarliga skäl inte hitta på Kriminalvårdens ADHD-sida.

Lobbyverksamheten hos både psykiatrisamordnarens kontor och Mobilisering mot narkotika har varit intensiv. Den har gett resultat. Båda dessa myndigheter har låtit läkemedelsindustrin ta över till den grad att man kan undra om verksamheterna inte borde ha döpts om till Samordning runt psykofarmaka och Mobilisering för legal narkotika.

Visst är det en sorglig historia.

Janne Larsson
skribent
janne.olov.larsson@telia.com

Referenser:

[1] Ericsson, Kriminalvården Örebro, *Slutrapport*, 2003.
[2] Kriminalvården, Fakta/Bakgrund, besökt 19 februari 2007,
http://www.kvv.se/templates/KVV_InfopageGeneral____4222.aspx
[3] Hallands Nyheter, *Han lanserar räddningen för de psyksjuka i Sverige*, 24 januari 2007
http://www.hn.se/m_standard.php?id=656494&avdelning_1=109&avdelning_2=294&
[4] INCB, Press release, 15 februari, 2001,
http://www.unhchr.ch/huricane/huricane.nsf/0/61158D4A9269068EC12569F5002BFAE4?opendocument
[5] Janssen-Cilag, press release, 8 juni 2005
http://www.euroinvestor.se/News/ShowNewsStory.aspx?StoryId=8916950
[6] Larsson, *Norrtäljeprojektet – ett etiskt oförsvarbart drogprojekt*, 2006
http://jannel.se/Norrtaljeprojektet.pdf
[7] Larsson *ADHD och amfetamin till fångar, Nya avslöjanden om Norrtäljeprojektet*, 2006
http://jannel.se/adhd.amfetamin.fangar.pdf